

SÜREKLİ İŞ GÖREMEZLİK GELİRİ HESAPLANMA USULÜNE İLİŞKİN BİR İNCELEME

Dr. Öğr. Üy. Meltem Öztürk¹

Giriş

Sürekli iş göremezlik geliri, iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda meslekte kazanma gücünü en az yüzde on oranında kaybeden sigortalılara sunulan bir sosyal sigorta edimidir. Gelir alan sigortalının çalışması, çalışmasa bile şartlarını taşıyorsa malullük aylığı alması ihtimali göz önünde bulundurulduğunda bu edimin daha çok sigortalıya destek mahiyetinde sunulduğu söylenebilir. Ancak sürekli iş göremezlik gelirin hak kazanan sigortalı istekli olduğu halde işsizlik olgusu, işverenin engelli işçileri çalıştırmak istememesi, mevzuatımızda bu sigortalıların yeniden istihdamını kolaylaştırmaya yönelik yeterli düzenlemelerin bulunmaması gibi nedenlerle yeniden çalışma imkanı bulamayabilmektedir. Bu kişilerin önemli bir bölümü maluliyete ilişkin şartları sağlayamadığı için malullük aylığına da hak kazanamamaktadır. Bu durumda öngörülenin aksine sürekli iş göremezlik geliri sigortalının neredeyse tek geliri olmaktadır. Mülga 506 Sayılı Kanunun 96'ncı maddesi iş göremezlik derecesi % 25 ve daha yukarı olan sigortalılara bağlanan sürekli iş göremezlik gelirin aylık ücretinin yüzde yetmişinden az olamayacağına ilişkin bir düzenlemeye yer vererek sigortalıya daha iyi düzeyde sosyal sigorta koruması sağlamıştı. Ancak 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu böyle bir alt sınıra yer vermemiştir. Bu nedenle 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra iş kazası geçiren ya da meslek hastalığına tutulan sigortalılara bağlanan gelirle, öncesinde aynı risklere maruz kalan sigortalılara bağlanan gelir arasında muazzam bir fark oluşmuştur. Aşağıda tartıştığımız gelir bağlama örneklerinden görüleceği üzere 5510 Sayılı Kanun %25 ve üzerinde sürekli iş göremez olanlar bakımından gelirin miktarını, 506 sayılı Kanun döneminde bağlanan gelirin neredeyse dörtte biri düzeyine kadar indirmiştir.

İş kazası ve meslek hastalıklarının oluşmasında sigortalının ağır kusurunun bulunması 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Ka-

¹ Uluslararası Final Üniversitesi Hukuk Fak. İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Öğretim Üyesi.

nunu uyarınca sürekli iş göremezlik gelirinden indirim yapılmasına neden olmaktadır. Kanunda ağır kusur tanımlanmamıştır. Ağır kusurun tanımını yapan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde ise hafif kusurlarda bulunabilecek unsurlara yer verilmiştir. Bu Yönetmeliği uygulayan Kurumun incelediğimiz dosyalarda kusur raporlarının hafif ya da ağır gibi ibareler içermesizin sadece oran belirlemesinin de etkisiyle kusur oranına göre doğrudan gelirden indirim yaptığı görülmektedir. Bu durum sürekli iş göremezlik gelirini daha da düşürmektedir.

Ayrıca Kanunda yer almadığı halde Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, iş kazası ve meslek hastalığı dosyasında kusur oranının bulunmadığı durumlarda gelirden %5 oranında kusur indirimi yapılacağına ilişkin bir düzenlemeye yer vermiştir. Oysa kusur incelemesini yapmak Kurumun yükümlülüğüdür. Bu tespitin yapılmadığı dosyalarda böyle bir indirim yapmanın bir hak ihlali olduğu ve kimse kendi kusurundan faydalanamaz ilkesine aykırı olduğu düşünülmektedir.

Dikkati çeken bir başka durum da 5510 sayılı Kanununun 19' uncu maddesinde yer alan, sürekli tam iş göremezlik halinde sigortalıya aylık kazancının % 70'i oranında gelir bağlanacağına ilişkin düzenlemenin alt sınır olduğunun Kurum tarafından dikkate alınmamasıdır. Bu düzenlemenin amacı tam iş göremezlik halinde sigortalıya aylık kazancının en az % 70'i oranında gelir bağlanmasıdır. Böylelikle gelirin asgari ücretin %70'nden az olması da engellenmiştir. Ancak Kurumun gelir bağlama kararları üzerinde yaptığımız incelemede tam iş göremezlik halinde bağlanan gelirden de sigortalının kusuruna göre indirim yapıldığı, bu yüzden tam iş göremezlik gelirinin bu sınırın altına düştüğü görülmektedir.

Sürekli iş göremezlik derecesini ve maluliyet durumunu tespit eden sağlık kuruluşlarının verdiği raporlar incelendiğinde birbirine yakın olmakla birlikte hukuksal özellikleri ve sonuçları tamamıyla farklı olan bu iki kavramın birbirine karıştırıldığı dikkati çekmektedir. Aynı karmaşayı iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda sürekli iş göremezlik ve maluliyet durumunun tespiti için açılan davalara ilişkin yargı kararlarında görmek daha da şaşırtıcıdır. Öyle ki bazı Yüksek Mahkeme kararlarında kararın tamamını okunduğu halde davacının talebinin kendisine sürekli iş göremezlik geliri mi yoksa malullük aylığı mı bağlanması olduğu dahi anlaşılammıştır. Rapor veren sağlık kuruluşlarının ve bu konuda yaşanan uyuşmazlıklarda yargılamayı yapan hakimlerin sosyal sigorta terminolojisine yeterince hakim olmadıkları bunun da sigortalılar açısından ciddi hak kayıplarına yol açabileceği düşünülmektedir.

Yaptığımız bu tespitlerin büyük kısmı Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü'nde sigortalı bilgilerinin gizlenerek paylaşıldığı örnek dosyalar üzerinde yaptığımız araştırmada 2016 yılı ve öncesine ait sürekli işgöremezlik geliri bağlama kararlarına dayanmaktadır. Sonraki yıllarda Kurum

kayıtlarına ulaşmak mümkün olmamıştır. Çalışmamızda sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanma usulünde dikkatimizi çeken durumlar değerlendirilmiştir.

I. İŞ GÖREMEZLİK KAVRAMI

İş kazası, meslek hastalığı, hastalık, analık gibi durumlar ya da iş kazası sayılmayan kazalar sigortalının edimini ifa edememesine yol açabilir. Bu tür durumların sigortalının iş görme yeteneğinde yarattığı etki iş göremezlik olarak kabul edilmektedir. İş göremezlik sayılan risklerin kişinin çalışma yaşamında yarattığı bir sonuçtur.² 5510 Sayılı Kanun, süresine göre iş göremezliği geçici ve sürekli olarak ikiye ayırmıştır.

A. Geçici İş Göremezlik

Geçici iş göremezlik, yürütülen işin ya da mesleğin, anormal bir bedeni, zihni veya ruhi durum nedeniyle geçici bir süre için yapılmasının imkansız veya beklenemez olması halidir.³ Kişinin çalışamama durumunun kısa bir süre sonra ortadan kalktığı durumlarda iş göremezlik geçici kabul edilmektedir.⁴ Geçici iş göremezlik, Kanunda tanımlanmamış, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 38'inci maddesinde sigortalının iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurulu raporlarında belirtilen istirahat süresince geçici olarak çalışamama hali olarak tanımlanmıştır.

Yapılan bir tanıma göre geçici iş göremezlik, sigortalının çalışamayacağına yönelik sağlık raporunun başından, raporun sonuna kadar geçen süredir.⁵ Geçici iş göremezlik durumunda Kurumun sigortalıya sunduğu edim, geçici iş göremezlik ödeneği ödemektir. Bu ödeneğin amacı, sigortalının çalışmadığı süre içerisindeki ücret kaybını kısmen de olsa gidermektir.⁶ Kanun, geçici iş göremezliği iş kazası ve meslek hastalığı sigorta dalı ile hastalık sigortası kapsamında farklı unsurlarla düzenlemiştir.

² Caniklioğlu, Nurşen, Hastalık ve Sakatlığın Hizmet Akdine Etkisi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 9; Tunçomağ, Kenan, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, 4. Baskı, İstanbul, 304

³ Çelik, Ahmet, Geçici İş Göremezlik Zararları Ve Tedavi Giderleri, Yargıtay Dergisi, 1998/1-2, 131; Sözer, Ali Nazım, "İşgöremezlik, Meslekte Kazanma Gücünün Kaybı, Çalışma Gücünün Kaybı Kavramları Ve Sakatlık Kavramı İle İlişkileri", Adalet Dergisi, 1984, Sayı 1, 35

⁴ Tunçomağ, 304, Yarg. 9. HD., 8.12.1969 T., 9827 E., 11567 K., Kerimoğlu, Hande Bahar, Sosyal Sigortalar Kanunu Açısından Maluliyet Sigortası, Ankara, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.15'den naklen

⁵ Şevket Günay Bigat, Beden Gücünün Azalmasından Kaynaklanan Tespit Davaları, İstanbul, 2008, 182

⁶ Saraç, Coşkun, Sosyal Sigorta Ödenekleri, İzmir, 2005, 20; Güzel, Ali, Okur, Ali Rıza Caniklioğlu, Nurşen, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2021, 352; Tuncay, Can/Ekmekçi, Ömer, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, 359

B. Sürekli İş Göremezlik

Sürekli iş göremezlik, sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sonucu, meslekte kazanma gücünü tamamen yitirmiş olması ya da kazanma gücünün en az %10'unun azalması durumudur.⁷ Sigortalı süreklilik taşıyan fiziksel veya zihinsel hastalık ya da arıza sebebiyle çalışma gücünü yahut kazanma gücünü belirli oranlarda kaybettiğinde ve bu durum nedeniyle kalıcı nitelikte gelir kaybına uğradığında sürekli iş göremez kabul edilmektedir.⁸ Sigortalı, meslekte kazanma gücünü %10'dan az kaybetmişse sürekli iş göremez olarak kabul edilmemektedir. Ancak Yargıtay, 506 sayılı Kanun döneminde değişik işverenlerin yanında çalışan bir sigortalının, farklı zamanlarda uğradığı iş kazalarının her birinde %10'un altında iş göremezliğe uğramışsa ve toplam iş göremezliği %10'un üstündeyse, bu sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanacağına hükmetmiştir.⁹ Sürekli iş göremezlik durumunun oluşup oluşmadığının tıbben tespiti ise iş göremezliğe neden olan olayın üzerinden genellikle bir sürenin geçmesini gerektirmektedir.

Sürekli iş göremezlik kavramı ne mülga 506 Sayılı Sosyal Sigorta Kanununda ne de 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda tanımlanmıştır. Ancak 5510 sayılı Kanunun 19'uncu maddesinde sürekli iş göremezlik gelirin, meslekte kazanma gücünü iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda yitiren sigortalılara bağlanabileceği ifade edilmiştir. Bu düzenleme uyarınca hastalık, analık gibi fizyolojik risklere ve iş kazası sayılmayan kazalara bağlı iş göremezlik halleri kalıcı bile olsa sürekli iş göremezlik olarak kabul edilmemektedir.

C. Sürekli İş Göremezlik Türleri

Sürekli iş göremezlik, sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sonucu, meslekte kazanma gücünü tamamen yitirmiş olması ya da kazanma gücünün en az %10 azalması durumudur.¹⁰ Sürekli iş göremezlik durumu meslekte kazanma gücündeki kayıp oranına göre kısmi ya da tam olabilmektedir. Tam iş göremezlikte sigortalı çalışamaz durumda kabul edilirken, kısmi iş göremezlikte belli oranlarda çalışma gücüne sahiptir.¹¹ Aşağıda tam ve sürekli iş göremezlik durumları incelenmiştir.

1. Sürekli Tam İş Göremezlik

⁷ Güzel vd.,360

⁸ Kerimoğlu,11

⁹ Yarg.10. HD. 03.10.2000 T., 5889 E., 5884 K.; Güneş, Başak, İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun İşverene Rücu Hakkı ,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Yarg. 10. HD E. 2000/5889, K. 2000/5884, T.Erişim Tarihi 03.10.2022,www.kazanci.com

¹⁰ Güzel vd.,2021, 417

¹¹ Ergin,Hediye,Türk Ve Alman Hukukunda İş Sözleşmesinin Sağlık Neddeniyle Sona Ermesi,Beta,2009,10

Sigortalının geçirdiği iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda meslekte kazanma gücünü %100 kaybettiği tespit edildiğinde sürekli tam iş göremezlik durumu ortaya çıkmaktadır. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 45'inci maddesinde tam iş göremezlik sigortalının meslekte kazanma gücünü %100 kaybetmesi olarak tanımlanmıştır. Sürekli tam iş göremezlik durumunda bağlanan gelir sigortalının başkasının bakımına muhtaç olup olmamasına göre farklılık göstermektedir.

2. Sürekli Kısmi İş göremezlik

Sigortalının, meslekte kazanma gücünü %100'den az, %10 ve üzerinde kaybettiği durumlarda sürekli kısmi iş göremezlik oluşmaktadır.¹² Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 45'inci maddesinde sigortalının meslekte kazanma gücünü %10 ila %99,99'u arasında kaybetmesi durumu sürekli kısmi iş göremezlik olarak tanımlanmıştır. İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda, meslekte kazanma gücü en az %10 oranında azalan sigortalılara, sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmektedir. Daha düşük oranlarda kayıplarda sürekli iş göremezlik gelirin hak kazanılamamaktadır.¹³ Aşağıda bu gelirin bağlanma şartları incelenmiştir.

II. SÜREKLİ İŞ GÖREMEZLİK GELİRİ

Sürekli iş göremezlik geliri sigortalıya yapılan parasal bir yardımdır.¹⁴ Sigortalıya yapılan parasal yardımların amacı sosyal sigorta riskiyle karşılaştıklarında uğradıkları ücret kaybını önlemek ve sigortalıya belirli bir ekonomik güvence sağlamaktır.¹⁵ 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 3'üncü maddesinde, sürekli iş göremezlik geliri, iş kazası veya meslek hastalığı halinde sigortalıya veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine yapılan sürekli ödeme olarak tanımlanmıştır. Sürekli iş göremezlik geliri sadece iş kazası ve meslek hastalığı halinde söz konusu olan sürekli bir ödemedir.¹⁶ Ancak sigortalının sürekli iş göremezlik gelirin hak kazanabilmesi için bazı şartları sağlaması gerekmektedir. Bu şartlar aşağıda açıklanmıştır.

¹² Tuncay, Can, Ekmekçi, Ömer, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2019, 427; Güzel vd, 418, 419; Korkusuz, Refik, Uğur, Suat, Sosyal Güvenlik Hukuku, 6. Baskı, Ekin Yayınları, 2018, 298

¹³ Caniklioğlu, 68

¹⁴ Güzel vd, 2021, 418, Özdamar, Murat, Çakar, Erden, Sosyal Güvenlik Hukukunda Sigortalılara Sürekli İş Göremezlik Geliri Ödenmesi", http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/113malicozum/17_murat_ozdamar.pdf, 2016, 270; Tuncay ve Ekmekçi, 361; Alper, 2013, 211; Sözer, 2013, 327

¹⁵ Dilik, Sait, Sosyal Güvenlik, Ankara, 1992, 113

¹⁶ Tuncay, Ekmekçi, 427, Korkusuz, Uğur, 297, Özkan Bilgili, Yeni Sosyal Güvenlik Uygulaması, Ankara, 2008, s. 501

A. Sürekli İş Göremezlik Gelirine Hak Kazanma Şartları

5510 Sayılı Kanununun 19'uncu maddesinde, iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü belli oranda kaybedenlerin sürekli iş göremezlik gelirin'e hak kazanacağı hükme bağlanmış ve gelire hak kazanmanın esasları düzenlenmiştir. Sürekli iş göremezlik gelirin'e hak kazanma koşulları işçiler ve bağımsız çalışanlar bakımından farklı düzenlenmiştir. Her iki statüdeki sigortalılar bakımından iş kazası geçirmek ya da meslek hastalığına yakalanmak ve meslekte kazanma gücünü en az %10 oranında kaybetmek aranan ortak koşullardır. Anılan hükmün dördüncü fıkrasında ise 5510 Sayılı Kanununun 4. maddesinin b bendi kapsamında sigortalı sayılanların Kuruma herhangi bir borçlarının olmaması şartı eklenmiştir. Bu hususlar aşağıda incelenmiştir.

1. Sigortalı Olmak

Kişi çalışmaya başladığında kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler sosyal sigorta ilişkisinin tarafı olmaktadır.¹⁷ Sigortalı, Kanunda üç farklı kategoride düzenlenmiştir.¹⁸ Kanunun 3'üncü maddesinde sigortalı kısa ve uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişi olarak tanımlanmıştır. Bu tanım, genel olarak hizmet akdiyle çalışan işçileri, devlet memurlarını ve bağımsız çalışanları kapsamaktadır. Kısa vadeli sigorta dallarını düzenleyen Kanunun 3'üncü bölümü kapsamına hizmet akdiyle çalışanlarla bağımsız çalışanları almış, Kanunun 4'üncü maddesinin c bendi kapsamında olan sigortalıları kapsam dışı tutmuştur. Bu nedenle iş kazası ya da meslek hastalığı sigorta dalı kapsamında olmayan kamu görevlileri sürekli iş göremezlik gelirin'e hak kazanamamaktadır. Başka bir anlatımla sürekli iş göremezlik gelirin'e hak kazanabilmek için sigortalı olma şartından anlaşılması gereken iş kazası ve meslek hastalığı sigorta dalı kapsamında sigortalı sayılma şartıdır. Bu kişiler hizmet akdiyle çalışanlar ve bağımsız çalışanlardır.¹⁹

2. İş Kazasına Uğramak Ya da Meslek Hastalığına Tutulmak

Sürekli iş göremezlik gelirin'inin bağlanmasının ikinci şartı sigortalının meslekte kazanma gücünü iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda en az yüzde on oranında kaybetmiş olmasıdır. Genel anlamda iş kazası sigortalının işyerinde veya işverenin otoritesi altında işyeri dışında bulunduğu sırada, gördüğü iş veya işin neticesinde yaşanan ve sigortalıya bedence ya da ruhen

¹⁷ Sözer, 2019, 44

¹⁸ Korkusuz, Uğur, 211, Güzel vd, 2021, 77

¹⁹ Kaynak, Zeki, Sosyal Sigorta ve Uygulaması, Adalet, Ankara 2015, 583

zarar veren olaylardır.²⁰ Kanunun 13'üncü maddesinde iş kazası, sigortalının işveren otoritesi altında bulunduğu bir sırada gördüğü iş veya işin gereği dolayısıyla aniden ve dıştan gelen bir etkenle onu bedenen veya ruhen zarara uğratan olay olarak tanımlanmıştır. Madde başlığında "iş kazasının tanımı" denilmiş olsa da aslında maddede hangi hal ve durumlarda meydana gelen kazaların iş kazası olarak kabul edildiği ifade edilmiştir.²¹ Tanımdan da anlaşılacağı üzere, iş kazasından söz edebilmek için sigortalı zarara uğramalı, zarar ile kaza arasında uygun nedensellik bağı bulunmalıdır.²²

Kapsadığı kişiler ve sonuçları bakımından iş hukuku ve sosyal sigorta hukukunda iş kazası farklı unsurlar taşımaktadır.²³ Sosyal sigorta hukukunda iş kazası İş Kanunundan daha geniş kapsamlıdır.²⁴ Her şeyden önce İş Kanunu sadece işçileri kapsamakta, 5510 Sayılı Kanun ise kapsamına bağımsız çalışanları ve kamu görevlilerini almaktadır. İş kazası ve meslek hastalıklarında işverenin sorumluluğu da her iki hukuk alanında farklı şekile düzenlenmiştir. İş kazası sonucunda işverenin Kuruma karşı sorumluluğu sosyal sigorta hukuku kapsamına girerken, Kurumun karşılamadığı zararlardan dolayı sigortalıya ya da hak sahiplerine karşı sorumluluğu iş hukuku kapsamına girmektedir.²⁵

Meslek hastalığı ise dar anlamıyla işçinin işverenin emir ve talimatı altındayken işin yinelenen yürütüm koşulları nedeniyle maruz kaldığı bedeni ya da ruhi arızalardır.²⁶ Meslek hastalığı 5510 SK'nun 14. Maddesinde "sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleri" olarak tanımlanmıştır. Meslek hastalığının unsurları ise hastalığa tutulmanın sigortalı olması, bu hastalık sonucunda bedence veya ruhça zarara uğraması ve hastalığın yürütülen işin sonucu ortaya çıkmasıdır.²⁷ Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 36'ıncı maddesine göre sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğu; Kurum

²⁰ Korkusuz, Uğur, 286; Tuncay ve Ekmekçi, 390, Yarg. 21 HD, 26.04.2010 T, 6341/4758, Erişim Tarihi, 11.09.2021, www.kazancı.com

²¹ Şakar, Müjdat, Sosyal Sigorta Uygulamaları, Beta, İstanbul, 2014, 215

²² Süzek, Sarper, İş Hukuku, 14. Bası, Beta, Eylül, 2017, 443.; Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası Ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, Ankara, 1977, 12 ; Yarg. HGK 14.10.2009 T, 21-400/432 Erişim Tarihi, 11.09.2021, www.kazancı.com

²³ Akın, Levent, İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, 2001, Ankara, 23; Tuncay, Can, İş kazası ve İşverenin Sorumluluğu, Giresun Barosu Bülteni, Mayıs, 2015, 16, vd, Ayşe L. Akdeniz, İşverenin iş kazası ve meslek Hastalığından kaynaklanan Sorumluluğunun Niteliği, İÜHFİM, Prof. Dr. Berrin Ergin'e Armağan, C. 71, Sayı 2., 2014, 9

²⁴ Tuncay, Ekmekçi, 392

²⁵ Akın, 48, 49; Tuncay, Ekmekçi, 391

²⁶ Şakar, 163

²⁷ Arıcı, Kadir, Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Gazi Kitabevi, 2015, 317, Alper, Sosyal Sigortalar Hukuku, 9. Baskı, Dora, Nisan 2018, 271

Sağlık Kurulunca, sigortalının sağlık kurulu raporları ve gerekli görüldüğü hâllerde, işyerindeki çalışma şartlarının incelenmesiyle tespit edilmektedir.

Meslek hastalıklarının tespitinin iş kazasının tespitinden çok daha zor olduğunu belirtmek gerekir. Sosyal Güvenlik Kurumu İzmir İl Müdürlüğü'nde 2016 yılında yaptığımız araştırmada silikozis hastalığı dışında meslek hastalığı kararı verilen tek tük dosyayla karşılaşılmamıştır. Genellikle sigortalılar yargı kararıyla meslek hastalığını tespit ettirebilmektedir. Ülkemizde silikozis hastalığına yakalanan işçilerin de sigortasız çalışma, meslek hastalığının tespitindeki güçlükler vb. nedenlerle sosyal sigorta edimlerine hak kazanmaları kolay olmamaktadır.²⁸ Nitekim bu zorluk karşısında 2022 sayılı Yasa'da yapılan bir düzenleme ile belirtilen kesimin sosyal yardımlarına hak kazanabilmesine olanak sağlanabilmiştir.²⁹

3. Meslekte Kazanma Güç Kaybının Belgelenmesi

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesinin en önemli şartı, sigortalının meslekte kazanma gücünün en az % 10 oranında azalmış olmasıdır. 5510 Sayılı Kanununun 19'uncu maddesinde, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan hastalık ve özürlü nedeniyle meslekte kazanma gücü en az % 10 oranında azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalılara sürekli iş göremezlik geliri bağlanacağı hükme bağlanmıştır.

Sürekli iş göremezlik oranının tespiti Kurum tarafından yetkilendirilmiş sağlık kuruluşlarınca yapılmaktadır. Ancak bu kuruluşlar bazen farklı oranlar verebilmektedir. Bu tür durumlarda çelişki üçüncü kurul raporuyla giderilmektedir.³⁰ Bazen de iş kazası ya da meslek hastalığının yargı yoluyla tespit edilmesi gerekmektedir. İş kazasının tespiti ile sigortalının sürekli iş göremezlik derecesinin tespiti istemine ilişkin davalarda ihtilaf işverenin hak alanını doğrudan ilgilendirdiğinden bu davalarda işverenin de davalı gösterilmesi gereklidir.³¹ Çalışma Gücü Ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı

²⁸ Karadeniz,47

²⁹ 6111 sayılı Yasanın 67.maddesi ile 2022 sayılı Yasaya eklenen Geçici 2.maddesinde "Bu maddenin yayımı tarihinden itibaren 3 aylık süre içerisinde talepte bulunan ve sosyal güvenlik mevzuatına tabi olarak çalışmayan, sosyal güvenlik kurumlarından ya da yabancı bir ülke sosyal güvenlik kurumundan her ne ad altında olursa olsun herhangi bir gelir veya aylık almayan ve silikozis hastalığı nedeniyle meslekte kazanma gücünü en az % 15 kaybettiğine Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca meslek hastalıkları tespit hükümleri çerçevesinde karar verilen kişilere, bu maddede belirtilen şartları sağlamaları halinde aşağıda belirtilen esaslara göre Sosyal Güvenlik Kurumunca aylık bağlanır." düzenlemesi yapılmıştır.

³⁰ Yarg.10. HD.,E. 2015/4800,K. 2016/7085,T. 2.5.2016,Erişim Tarihi,23.06.2021,www.Kazancı.com

³¹ Yarg.10.HD.,Esas: 2021/ 1437,Karar: 2021 / 13239,Karar Tarihi: 01.11.2021, Erişim Tarihi,23.06.2021,www.kazancı.com

Tespit İşlemleri Yönetmeliğinin sigortalının mesleği başlıklı 21. maddesinde açık bir meslek tanımı yapılmamış, iş kazasının meydana geldiği veya meslek hastalığının başladığı tarihte çalışmakta olanların yapmakta olduğu işin meslek olduğu açıklanmıştır.³² Mesleğinde % 10 'dan fazla oranda kazanma gücünü yitirmiş bir sigortalının, başka bir meslekte kazanma gücüne sahip olması ise sürekli iş göremezlik geliri bağlanmasına engel oluşturmamaktadır. Sigortalının meslekte kazanma gücünü ne ölçüde kaybettiği, Çalışma Gücü Ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinin Meslekte Kazanma Gücü Kayıp Oranı Tespit Cetvellerinde yer alan A, B, C, D ve E cetvellerine göre tespit edilmektedir. Bu tespitte iş kazası ve meslek hastalığının türü, sigortalının yaşı ve meslek dalı gibi unsurlar birlikte dikkate alınmaktadır.³³

İş kazası ya da meslek hastalığı sonucunda sigortalının malul sayılması da mümkündür. Bunun için meslekte kazanma gücünün en az % 60' ını kaybetmesi ve Kanunda sayılan diğer şartları sağlaması zaruridir. Maluliyet %60 oranında meslekte kazanma güç kaybı yanında çalışma güç kaybını da esas aldığından sürekli iş göremezlikten farklıdır. Ancak uygulamada gerek sürekli iş göremezlik derecesini gerekse maluliyet durumunu tespit eden sağlık kuruluşlarının verdiği raporlar incelendiğinde her iki kurumun esaslarının karıştırıldığı dikkati çekmektedir. Çalışma güç kaybı ile meslekte kazanma güç kaybı inceleme tekniği ve sonuçları bakımından birbirinden farklı kavramlardır. İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda sürekli iş göremezlik ve maluliyet durumunun tespiti için açılan davalara ilişkin yargı kararları incelendiğinde bu kavramların hakimlerce de doğru kullanılmadığı dikkati çekmektedir ki bu durum gerçekte sigortalı açısından ciddi hak kayıplarına yol açabilecek niteliktedir.³⁴

Yarg. 21. Hukuk Dairesi bir kararında “*Davacı, geçirmiş olduğu kazanın iş kazası olduğunun tesbitiyle, maluliyet derecesinin ve buna bağlı olarak sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanmasına karar verilmesini istemiştir.*” açıklaması yapmıştır ki bu açıklama hukuken hatalıdır. (Bkz.2008/21054 E., 2010/636 K.sayı,26.01.2010 tarihli kararı) Malullük sigortasından sürekli iş göremezlik gelirinin bağlanmasının hukuken mümkün olmadığı açıktır.Yar-

³² R.G.11.10.2008,RG NO: 27021

³³ Kerimoğlu, 2004:21,74;Sözer,2013,317

³⁴ Bkz.Yarg.10.HD,Esas:2021/2546,Karar:2021/12311,Karar Tarihi: 14.10.2021;Yarg.10.HD., Esas: 2021/2531,Karar:2021,1914,Karar Tarihi:11.10.2021.Söz konusu kararda şu açıklamalar yer almaktadır: ” HMK'nun 370. maddesi gereğince, Bölge Adliye Mahkemesi hükmünün 4. bendinin 1. paragrafındaki “maluliyet” sözcüklerinin silinerek yerine “meslekte kazanma gücü kaybı”, 4. bendin ikinci paragrafında yer alan “maluliyet aylığı” sözcüklerinin silinerek yerine “sürekli işgöremezlik geliri” sözcüklerinin yazılmasına, kararın bu şekliyle düzeltilerek onanmasına, ...oybirliğiyle karar verildi.” Görüldüğü üzere Yüksek Mahkeme bu durumu yazım hatası olarak düşünmüşse de bu dosyada söz konusu hatanın dosyanın esasını etkileyecek nitelikte olduğu tartışmalıdır.

gıta başka bir kararında uyuşmazlık, “somut olayda sürekli iş göremezlik oranının tespitine yönelik Mahkemece yapılan değerlendirmenin hükme esas alınacak nitelikte olup olmadığı noktasında toplanmaktadır....somut olayda; maluliyet oranının tespiti istemine ilişkin davada davacı tarafından vazgeçilmez olan sosyal güvenlik hakkının kullanılması söz konusu olup yargılama esnasında davacının Yüksek Sağlık Kurulu Kararı'na karşı herhangi bir itiraz yöneltmemiş olması, maluliyet oranının kesinleştiği sonucunu ortaya çıkarmaz.” açıklamasına yer vermiştir. Karar metninden davacının gerçekte talebinin sürekli işgöremezlik geliri mi yoksa malullük aylığı mı bağlanması olduğu dahi anlaşılammaktadır. (Bkz. Yarg.10. HD.,Esas No: 2021/2546 Karar No: 2021/12311 Karar Tarihi: 14.10.2021) Yüksek Mahkemenin ”Temyiz incelemesine gönderilen dosya kapsamında, yargılamaya konu iş kazasına dair davacı sigortalının Kurumca (...) tespit edilen bir maluliyet oranına (sürekli iş göremezlik oranı) ...” açıklaması da iki farklı kavramın hatalı olarak aynı anlamda kullanıldığını gösteren bir başka örnektir.(Yarg.10. Hukuk Dairesi Esas No: 2015/23696 Karar No: 2016/9286 Karar Tarihi: 06.06.2016) Yaptığımız incelemede bunlar gibi onlarca kararla karşılaşmıştır.

Bu kararlar maluliyet ve sürekli iş göremezlik kurumlarının birbirine karıştırıldığını gösteren pek çok karardan bir kaç tanesidir.

Aynı karışıklıkla iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda rapor veren sağlık kurulu raporlarında da karşılaşıldığını yukarıda belirtmiştik.Meslekte kazanma güç kaybına göre sürekli iş göremezlik derecesini belirlemesi beklenen hekimlerin söz konusu kaza ya da hastalığın sigortalının yürüttüğü meslekteki kazanma yeteneğini hangi oranda azalttığı hususlarını raporlarında ortaya koyamadıkları görülmektedir.Başka bir anlatımla yürütülen meslekle, meslekte kazanma güç kaybı arasındaki illiyet bağının ortaya konulmadığı, bu raporlarda yürütülen mesleğin mi yoksa genel olarak çalışma yeteneğinin mi esas alındığı hususunda belirsizlik bulunduğu dikkati çekmektedir. Benzer açıklamaları çalışma güç kaybının;malullüğün tespiti bakımından da yapabiliriz.Farklı esaslara göre düzenlenmiş iş kazası ve meslek hastalığı sigorta dalyıla malullük sigortasının aynı olmadığı, sürekli iş göremezlik ile malullüğün,çalışma gücüyle meslekte kazanma gücünün farklı durumlar olduğu, hekimlerin yapacağı incelemeyi bu esaslara vakıf olarak yapmasının gerektiği, söz konusu karışıklığın basit bir kelime hatası olarak tolere edilemeyeceği şüphesidir.

4. Bağımsız Çalışan Sigortalıların Prim Borcunun Olmaması

Bağımsız çalışanlar, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamına 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile alındığından sürekli iş göremezlik geliri edimi onlar açısından yeni bir düzenleme sayılabilir.³⁵ Ancak Kanunda sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesinde

³⁵ Tuncay ve Ekmekçi,361

hizmet akdiyle çalışanlarla bağımsız çalışanlar arasında bir farklılık kabul edilmiştir. 5510 SK m.19/4 ve SSİY m.41. uyarınca, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendine göre sigortalı sayılanlara, sürekli iş göremezlik geliri bağlanabilmesi için, kendi sigortalılığından dolayı, genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin her türlü borçlarının ödenmiş olması zorunluluğu getirilmiştir. Öğretide bazı yazarlar tarafından iş kazası ve meslek hastalığı gibi kısa vadede meydana gelen bir risk için sigortalılar arasında ayırım yapılmasının isabetli olmadığı görüşü ortaya atılmıştır.³⁶ Biz de bu görüşe katılıyoruz.

III. Sürekli İş Göremezlik Gelirinin Hesaplanma Usulü

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 19'uncu maddesinde sürekli iş göremezlik gelirinin sigortalının meslekte kazanma gücü kayıp oranına göre hesaplanacağı hükme bağlanmıştır.³⁷ Sürekli iş göremezlik geliri kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. İlki meslekte kazanma gücünü % 100 oranında kaybedenlere bağlanan sürekli tam iş göremezlik geliri, ikincisi ise meslekte kazanma gücünü % 10 ila % 99,99 oranında kaybedenlere bağlanan sürekli kısmi iş göremezlik geliridir.³⁸ Aşağıda, sürekli tam ve sürekli kısmi iş göremezlik gelirlerinin hesaplanmasına yönelik esaslar, 506 Sayılı Yasayla karşılaştırılmalı olarak açıklanmıştır.

A. Sürekli Tam İş Göremezlik Gelirinin Hesaplanması

Sürekli iş göremezlik geliri sigortalının prime esas kazanç tutarına göre tespit edilmektedir. Kanunun 19'uncu maddesinin 3'üncü fıkrasında yer alan "*Sürekli iş göremezlik geliri, sigortalının mesleğinde kazanma gücünün kaybı oranına göre hesaplanır. Sürekli tam iş göremezlikte sigortalıya, 17 nci maddede göre hesaplanan aylık kazancının % 70'i oranında gelir bağlanır.*" hükmü uyarınca sürekli tam iş göremezlik halinde sigortalıya aylık brüt kazancının % 70'i oranında gelir bağlanmaktadır. 506 Sayılı Kanun m.20/2'de ise sürekli ve tam iş göremezlikte sigortalıya yıllık kazancının % 70' ine eşit yıllık bir gelir bağlanması hükme bağlanmıştır.(m.20/2) Aşağıda açıklandığı üzere bu ifade aynı zamanda sürekli iş göremezlikte gelirin sigortalının kazancının %70'inden az bağlanmamasına yönelik bir alt sınır getirmiştir.

Kanunun 17'inci maddesine göre günlük kazanç; iş kazasının olduğu, meslek hastalığında ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki on iki aydaki son üç ay içinde; bu kazançlara esas prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır. On iki aylık dönemde çalışmamış ve ücret almamış olan sigortalı, çalışmaya başladığı ay içinde iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe uğrarsa bağlanacak gelirlerin hesabına esas

³⁶ Güzel vd,2021,420 ,Karadeniz, 63

³⁷ Güneş, 80

³⁸ Özdamar ve Çakar, 270

günlük kazanç; çalışmaya başladığı tarih ile iş göremezliğinin başladığı tarih arasındaki sürede elde ettiği prime esas günlük kazanç toplamının, çalıştığı gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır. Böylelikle prime esas kazancı değişken olan sigortalılar açısından da ortalama bir kazanç belirlenebilmektedir. (5510 SK.m.17/2) Sigortalının çalışmaya başladığı gün iş kazasına uğraması halinde ise sürekli iş göremezlik geliri aynı veya emsal işte çalışan benzeri bir sigortalının günlük kazancına göre hesaplanmaktadır. (5510 SK.m.17/2) İş kazası ile meslek hastalığı sigortasından bağlanacak gelirlere esas tutulacak aylık kazanç, yukarıdaki hükümlere göre hesaplanacak günlük kazancın otuz katıdır. (5510 SK.m.17/5) Bu nedenle aylık kazancın tespiti için öncelikle günlük kazancın tespiti gerekmektedir.³⁹ Meslek hastalığı, sigortalının sigortalı olarak çalıştığı son işinden ayrıldığı tarihten bir yıl geçtikten sonra meydana çıkmış ise, günlük kazancı bu son işinden ayrıldığı tarih esas alınarak yukarıdaki fıkralara göre hesaplanır. (5510 SK.m.17/4) Esnaf ve sanatkârların prime esas kazançları ise, Kanununun 82'nci maddesine göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırı ile üst sınırı arasında kalmak şartıyla, kendileri tarafından beyan edilecek günlük kazancın otuz katıdır. (5510 SK.m.80/9)

Görüldüğü üzere gelire esas tutulacak günlük kazancın tespitinde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu sigortalının iş göremezliğinin başladığı tarihten önceki on iki ayın son üç ay içindeki aylık kazancını esas almaktadır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 20'inci maddesinde ise sigortalının yıllık kazancı üzerinden hesaplama yapılması esası kabul edilmişti.⁴⁰

B. Sürekli Kısmi İş Göremezlik Gelirinin Hesaplanması

Sürekli kısmi iş göremezlik geliri, tam iş göremezlik gelirinin iş göremezlik derecesi oranındaki tutarıdır. Kanununun 19'uncu maddesinin 3'üncü fıkrası "*Sürekli iş göremezlik geliri, sigortalının mesleğinde kazanma gücünün kaybı oranına göre hesaplanır. Sürekli tam iş göremezlikte sigortalıya, 17 nci maddeye göre hesaplanan aylık kazancının % 70'i oranında gelir bağlanır. Sürekli kısmî iş göremezlikte sigortalıya bağlanacak gelir, tam iş göremezlik geliri gibi hesaplanarak bunun iş göremezlik derecesi oranındaki tutarı kendisine ödenir. Sigortalı, başka birinin sürekli bakımına muhtaç ise gelir bağlama oranı % 100 olarak uygulanır.*" hükmünü amirdir. Gelirin hesaplanabilmesi amacıyla önce sigortalının aylık kazancı tespit edilmekte, sonra sigortalı tam iş göremez durumuna gelseydi bağlanacak gelirin miktarı tespit edilmekte, ardından bu gelir iş göremezlik derecesi ile çarpılmaktadır.

Örneğin 2016 yılında iş kazası geçiren ve günlük kazancı 56 TL olan bir sigortalının meslekte kazanma gücünü % 60 oranında yitirdiğini varsa-

³⁹ Türkcan

⁴⁰ Güneş,80; Aslanköylü, 931

yalım.Öncelikle sigortalının aylık kazancının , “30 gün x günlük kazanç” formülüyle belirlenmesi gereklidir.Bu durumda aylık kazancı 1.680 TL'dir. Daha sonra 19'uncu maddenin 3'üncü fıkrasındaki “ aylık kazancının % 70'i oranında gelir bağlanır” hükmü uyarınca bu sigortalı tam iş göremez olsaydı kendisine bağlanacak olan gelir, “sigortalının aylık kazancı x %70” formülüyle, 1.176,00 TL olarak tespit edilecektir.Bu rakam, sigortalı %60 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiğinden ve yukarıda sözü edilen maddenin “Sürekli kısmî iş göremezlikte sigortalıya bağlanacak gelir, tam iş göremezlik geliri gibi hesaplanarak bunun iş göremezlik derecesi oranındaki tutarı kendisine ödenir.” hükmü uyarınca %60 olan iş göremezlik derecesi ile çarpılmalıdır.Böylece sigortalı “1.176,00 TL x %60” formülüyle 705,60 TL tutarında sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanacaktır.

5510 sayılı Kanunda, 506 sayılı Kanundan farklı olarak, sürekli iş göremezlik gelirinun sermayeye çevrilmesi esası kabul edilmemiştir.⁴¹ 506 sayılı Kanununun 22'inci maddesinde sürekli iş göremezlik gelirinun sigortalıya ömrü boyunca verilmesi, sürekli iş göremezlik derecesinin % 25'ten az olması ve bunun üç yıl içinde değişmesinin mümkün görülmemesi hallerinde sigortalının isteği üzerine sermayeye çevrilerek ödenmesi hükme bağlanmıştı. Bu düzenleme yapılırken sigortalının kendisine ödenen sermayeyi işleteceği varsayılmıştı .⁴²

C. Bakıma Muhtaç Olanlar Açısından Gelirin Hesaplanması

Sürekli işgöremezlik kısmi de olsa kişi başkasının bakımına muhtaç durumda olabilir. Çalışma Gücü Ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nin 15. Maddesinde, sigortalıların başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda sayılacağı hâller sayılmıştır.Kurum dosyaları incelendiğinde meslekte kazanma gücünü tamamıyla kaybetmediği halde iş kazası ya da meslek hastalığı sonucunda %60 veya %70 oranında iş göremezliğe sahip ve başkasının bakımına muhtaç durumda olan sigortalı kayıtlarıyla karşılaşmıştır.5510 sayılı Kanununun 19'uncu maddesi, sigortalı, başka birinin sürekli bakımına muhtaç ise gelir bağlama oranının % 100 olarak uygulanacağını, Kanununun 55'inci maddesi ise iş kazası veya meslek hastalığı sonucu başka birinin sürekli bakımına muhtaç duruma gelen sigortalıya asgari ücretin %85'nden az gelir bağlanamayacağını hükme bağlamıştır.

Bu düzenlemeye göre, başka birinin sürekli bakımına muhtaç sigortalıya aylık kazancının tamamı üzerinden, varsa kısmi işgöremezlik derecesi indirilerek gelir bağlanacak ancak bu gelir 5510 sayılı Yasa'nın 55'inci maddesi uyarınca prime esas kazanç alt sınırının aylık tutarının yani asgari ücretin % 85'inden az olamayacaktır.⁴³ Günlük kazanç sınırlarını Kanun, 82'inci mad-

⁴¹ Güneş, 82

⁴² Akın, 198

⁴³ <http://www.sgkisgoremezlik.com/node/103>

dede düzenlemiştir. Anılan hükme göre bu Kanun gereğince alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesabına esas tutulan günlük kazancın alt sınırı, sigortalıların yaşlarına uygun asgari ücretin otuzda biridir.

Örneğin 2009 yılında, günlük 22,10 TL, aylık 663,00 TL asgari ücretle çalışan ve iş kazası sonucunda %75,50 işgöremez hale gelen bir sigortalıya bağlanacak gelir “663,00 TL x %100 x %75,50” formülüyle 500,57 TL olarak hesaplanacaktır. Bu sigortalının başkasının bakımına muhtaç durumda olduğu kabul edildiğinde ise gelirin hesaplandığı son takvim yılında geçerli olan asgari günlük kazancın 30 katının %85’i oranında gelir bağlanacaktır. Örneğimizde bu miktar “663,00 TL (22,10 TLx30) x %85” formülüyle 542,89 TL olarak hesaplanacaktır. Bu sigortalıya 542,89 TL miktarında gelir bağlanacaktır.⁴⁴ Aynı sigortalı tam işgöremez ve bakıma muhtaç olduğunda ise bağlanacak gelir (663,00TLx%100) 663,00 TL’den az olamayacaktır.

506 sayılı Kanununun 20. maddesine göre işlem yapıldığında ise sigortalı başka birinin sürekli bakımına muhtaç ise alacağı gelir % 50 artırılmaktadır. Örneğimizde aylık 663,00 TL asgari ücretle çalışan ve iş kazası sonucunda %75,50 iş göremez hale gelen sigortalıya 500,57 TL gelir bağlanacak, başkasının bakımına muhtaç ise bu gelir %50 oranında artırılarak sigortalıya 750,855 TK gelir bağlanacaktır. Birinin bakımına muhtaç sigortalılar açısından da 506 sayılı Kanunun daha lehe olduğu görülmektedir.⁴⁵

IV. 5510 Sayılı Kanunda Gelirin Alt Sınırının Kaldırılması

506 sayılı Kanun %25 ve daha üzerinde işgöremezliğe uğrayan sigortalılar açısından bir alt sınır düzenlemiştir. 5510 Sayılı Yasada yer almayan bu düzenleme, sigortalıların şu anda aldıkları gelirden çok daha fazlasını alabilmelerine olanak sağlıyordu. 506 Sayılı Kanunun 96’ıncı maddesinde, iş göremezlik derecesi % 25 ve daha yukarı olanlara bağlanacak sürekli kısmi iş göremezlik gelirinin günlük kazanç alt sınırının 30 katının % 70’inden az olamayacağı öngörülmüştü. Dolayısıyla iş göremezlik derecesi % 25 ve daha yukarı olan sigortalının sürekli kısmi işgöremezlik geliri, en az asgari ücretin %70’i olabilmekteydi. 5510 Sayılı Kanunla kıyaslırsak bu miktar şu anda asgari ücretle çalışmış kişilere tam işgöremezlik geliri olarak ödenen miktardır.

Kurum, 5510 Sayılı Kanunun alt sınırı sadece başkasının bakımına muhtaç durumdaki sigortalı açısından kabul etmektedir. Böylece 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 01.10.2008 tarihinden sonra iş kazası geçiren ya da meslek hastalığına tutulan sigortalılara bağlanan gelirle, bu tarih öncesinde aynı risklere maruz kalanlara bağlanan gelir arasında önemli bir fark oluşmuştur.

⁴⁴ Şimşek, Nergis, SSK ve Bağ-kur’da Emeklilik, 2012, Ankara, 78

⁴⁵ Gelir bağlama örneklerinin karşılaştırılması için bkz. Güneş, 82

Örneğin Kurum kayıtlarına göre 2012 yılı mayıs ayında iş kazası geçiren, % 26 oranında iş göremezlik derecesine sahip olan ve o dönemde geçerli olan asgari ücretle çalışmış sigortalıya bağlanan gelirle, 506 Sayılı Yasada öngörülen alt sınıra göre bağlanabilecek geliri karşılaştıralım. Sigortalının o günkü asgari ücrete göre aylık ücreti 886,50 TL TL'dir. 5510 Sayılı Yasada öngörülen hesaplama şekline göre bu kişiye bağlanabilecek gelir, (tam iş göremezlik gelirinin iş göremezlik derecesi oranındaki tutarı) 620,55 TL ; bu miktarın % 26 'sı da 161,35 TL olmaktadır. Aynı sigortalıya 506 sayılı Kanun uygulansaydı iş göremezlik derecesi %25'in üzerinde olduğundan, asgari ücretin %70 ' inden az gelir bağlanamayacağı için bağlanacak gelir 620,55 TL tutarında olacaktır. Bu durumda 506 Sayılı Kanuna göre bağlanan sürekli iş göremezlik gelirinin 5510 Sayılı Kanuna göre bağlanan gelirin 3.8 katı olduğu görülmektedir. Aynı dönemlerde çalışmış ancak 5510 Sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten bir gün önce ve sonra iş kazası geçirmiş iki sigortalı karşılaştırıldığında yeni esaslarla bağlanan gelirin hakkaniyete uygun olmadığı, sosyal sigorta edimini orantısızca düşürdüğü görülmektedir. Bu dosyada sigortalının %30 kusurlu olduğu tespit edilmiş ve (kusurunun %30'unun , 1/3'ü) %10 oranında gelirden kusur indirimi yapılmıştır. Böylelikle sigortalıya 145,22 TL gelir bağlanmıştır. Kurum kayıtlarında yaptığımız inceleme esnasında bağlanan gelirlerin aynı dönemdeki muhtaçlık sınırının bile oldukça altında kaldığı pek çok örnekle karşılaşmıştır.⁴⁶ Hukuk güvenliği ilkesi vatandaşların yürürlükteki mevzuatın süreceğine duyulan güveni de kapsamaktadır.⁴⁷ Gelir alan işçi sigortalıların çoğunluğu 01.10.2008 Tarihinden önce sigortalı olan dolayısıyla iş kazası ve meslek hastalığı sigorta dalına bu tarihten önce tabi olan kişilerdir. Onlar adına işverenleri yıllarca prim ödemesi yapmıştır. 01.10.2008 tarihinden önce ve sonra adına aynı oranda prim ödenmiş sigortalılardan bu tarihten önce gelir bağlananlarla sonra bağlananlar arasındaki bu fark eşitlik ilkesi ve hukuk güvenliği ilkesi açısından düşündürücüdür.

Sürekli işgöremezlik gelirinin bağlanmasında, maluliyetin aksine sigortalının yeniden çalışabileceği ihtimali gelirin düşüklüğünün yarattığı endişeyi azaltan bir etmendir. Ancak gelir alan sigortalı istekli olduğu halde işsizlik olgusu, işverenin engelli işçileri çalıştırmak istememesi, mevzuatımızda bu sigortalıların yeniden istihdamını kolaylaştırmaya yönelik özel düzenlemelerin bulunmaması gibi çeşitli nedenlerle yeniden çalışma imkanı bulamayabilir.⁴⁸ Kişi çalışma gücünü azaltmamasına rağmen hastalığa ilişkin ön yargılar

⁴⁶ Engellilere verilen sosyal yardımlarla ilgili geniş bilgi için bkz. Sözer, Ali Nazım, Türk Sosyal Hukuku, 2018, Beta, İzmir, 121, vd

⁴⁷ Mehmet Altundış, Hukuki Güvenlik İlkesi, Yasama Dergisi, Sayı 10, 2008, 62

⁴⁸ Türkiye'de işyerlerinde çalıştırılması istenmeyen grubun başında ortapedik özürlüler yer almaktadır, bkz. İşgücü Piyasasının Özürlüler Açısından Analizi Özet Rapor, Aralık, 2011, Ankara, 30

sebebiyle iş bulamayabilir.⁴⁹ Bu kişilerin önemli bir bölümü çalışma gücünü %100 kaybetse bile maluliyete ilişkin prim ve sigortalılık süresi şartlarını sağlayamıyorsa malulluk aylığı da alamayabilir. Bu durumda yukarıda örnek olarak verilen rakamlarla sigortalının geçinmesini sağlaması imkansızdır.

Çalışma yaşamının henüz başındayken geçirdiği iş kazasının psikolojik, fiziki, ekonomik sonuçlarını sindiremeyen çoğu genç yaştaki bu kişilerin, bir de Kurumdan beklediği desteği alamamasının yaratacağı manevi etkiyi de dikkate almak gerekir. Ülkemizde kaç kişinin sürekli işgöremezlik geliri aldığı, gelir alırken yeniden çalışabildiği veya malulluk aylığı aldığı kolaylıkla tespit edebilir. Eğer bu kişiler sözü edilen imkanlardan faydalanamıyorlarsa ortada sarılması gereken bir sosyal yara duruyor demektir. Nitekim bizi bu çalışmaya yönlendiren bir tevafuk, iş kazası sonucunda engelli hale geldiğinde Kurumun bağladığı gelirin miktarını öğrenerek yaşadıkları hayal kırıklığını Kurumda göz yaşlarıyla sergileyen genç sigortalılarla karşılaşan bir Kurum memurunun bu sigortalılar adına bir şey yapılması için akademik destek çağrısı olmuştur.

Kanımızca gelir alan sigortalıların yeniden istihdamı açısından izlenmesi, işe yerleştirilmelerine yönelik özel düzenlemelerin artırılması yanında alınması gereken en acil önlem % 25 ve daha yukarı sürekli işgöremezlik derecesi olan sigortalılara 506 Sayılı Kanunda hükme bağlanan alt sınırın 5510 Sayılı Kanuna da getirilmesidir.

V. Tam İş Göremezlikteki Alt Sınırın Uygulamada Aşılması

5510 sayılı Kanununun 19'uncu maddesine göre, sürekli tam iş göremezlik halinde sigortalıya aylık kazancının % 70'i oranında gelir bağlanmaktadır. Bu düzenleme alt sınır olarak kabul edildiğinde %100 iş göremez durumdaki sigortalıların alabileceği gelir asgari ücretin %70'nden aşağıda olamayacak, kanımızca bu miktardan kusur oranında indirim yapılamayacaktır. Ancak uygulamada gelir bağlama kararları incelendiğinde tam iş göremez durumdaki sigortalıya bağlanan gelirlerden de kusur indirimi yapıldığı, Kurumun bu düzenlemeyi alt sınır olarak kabul etmediği görülmektedir. Tam iş göremez olan bir kişinin yeniden çalışması pek karşılaşılan bir durum değildir. Bu kişilere bağlanacak gelirin düzeyi bu nedenle daha da önemlidir. Kanımızca 5510 sayılı Kanununun 19'uncu maddesine göre, sürekli tam iş göremezlik halinde sigortalıya aylık kazancının % 70'i oranında gelir bağlanacağına ilişkin düzenleme bir alt sınırdır ve sigortalı ağır kusurlu bile olsa bu miktardan ayrıca kusur indirimi yapılması Kanuna aykırıdır. Ancak sigortalı lehine yorum, yasa metninin yeteri kadar açık olmadığı veya metnin farklı biçimlerde anlaşılmaya müsait olduğu hallerde tercih edilmelidir.⁵⁰ Söz konusu

⁴⁹ Kerimoğlu

⁵⁰ Aslanköylü, 2013, 171

düzenleme yorumu açık kabul edildiğinde de sigortalı lehine yorumlanabileceği düşünülmektedir.

VI. Sigortalının Kusurunun Gelire Etkisi

Sigortalının hekimin bildirdiği tavsiyelere uymaması sonucu iş göremezlik oranının artması, ağır kusuru veya kasti bir hareketi yüzünden iş kazasına uğraması veya meslek hastalığına tutulması indirim nedeni yapılmıştır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 22'inci maddesi, sigortalının iş kazasına veya meslek hastalığına uğramasında, tedavi süresinin uzaması veya iş göremezliğinin artmasında kusurunun bulunması durumlarında sürekli iş göremezlik gelirin azaltılabileceğini hükme bağlamıştır. Kurum kayıtları üzerinde yaptığımız araştırmada sıklıkla sigortalının kusurunun oran olarak belirlendiği ancak hafif, ağır gibi ibarelere yer verilmediği ancak gelir bağlama esnasında hafif kusurların bile ağır kusur olarak nitelendirildiği görülmüştür. Bu şekilde gelirden 22'inci madde uyarınca kusur derecesinin üçte biri oranında indirim yapılmaktadır.⁵¹

Maddi tazminat bağlamında kusur, işçinin ya da işverenin iş kazasının oluşumuna yapmış olduğu katkıdır. İşçinin kusuru da genelde iş güvenliğine ilişkin kurallara uymamak şeklinde açığa çıkar.⁵² Ağır kusur, bağışlanması kesinlikle olanaksız olan irade eksikliği esasına dayanır.⁵³ Aynı durum ve koşullar altında her mantıklı insanın göstereceği en basit dikkat ve özenin dahi gösterilmemesi halidir.⁵⁴ Ağır kusurun ne olduğu Kanunda tanımlanmamıştır. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 44'üncü maddesinin, 1'inci fıkrasının 2 numaralı bendinde de sigortalının, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kurallara uymaması, tehlikeli olduğu veya hastalığa sebep olacağı bilinen bir hareketi yapması, yetkili kimseler tarafından verilen emirlere aykırı hareket etmesi, açıkça izne dayanmadığı gibi, hiçbir gereği veya yararı bulunmayan bir işi bilerek yapması ve yapılması gerekli bir hareketi savsaması ağır kusur olarak nitelendirilmiştir. Ancak Yönetmelikte sayılan "*iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kurallara uymama, tehlikeli olduğu veya hastalığa sebep olacağı bilinen bir hareketi yapma, yetkili kimseler tarafından verilen emirlere aykırı hareket etme, yapılması gerekli bir hareketi savsama*" hafif kusurlarda da karşımıza çıkabilecek hal ve tavırlardır. Hemen hemen her kazada birinin ya da birilerinin ihmali ve dikkatsizliğinden söz edilebilir. Hafif kusurda da bulunabilecek bir özelliğin Yönetmeliğe göre ağır kusur sayılarak gelirden indirime neden olmasının Kanuna uygun olmadığı düşünülmektedir.

⁵¹ Örneğin 2012 yılı Mayıs ayında iş kazası geçiren, %60 kusuru bulunan sigortalıya eğer kusursuz olsaydı bağlanacak olan 161,35 TL tutarındaki gelirden %60 oranındaki kusurun 1/3'ü, yani %20 oranında kusur indirimi yapılmış ve 129,14 TL gelir bağlanmıştır.

⁵² Akın, 141

⁵³ Yarg. HGK, Esas: 2003/11-756, Karar: 2003/743, Son erişim: 04.05.2020; www.kazancı.com

⁵⁴ Yarg. 11. HD., 12.10.1986 Tarihli, 1986/4357 Esas ve 1986/4161 sayılı Kararı, son erişim 04.05.2020, www.kazancı.com

Sigortalıdan kaynaklanan sebeplerle tedavi süresinin uzaması, iş göremezliğinin artması başlıklı 44'üncü maddenin 1'inci fıkrasının c bendinde ise dosya içinde kusur oranının belirtilmediği durumlarda %5 oranında bir kusur indirimi yapılacağı belirtilmiştir. Belirtmeliyiz ki kusurun olmadığı tespit edildiği durumlarda sigortalı kusursuz sayılmakta ancak dosya içinde kusur konusunda bir inceleme yapılmadıysa sigortalıya sanki %15 oranında kusurlu bir sigortalı gibi gelir bağlanmaktadır.⁵⁵ Yönetmelik, Kanunda yer almayan bir düzenleme yaparak sigortalı aleyhine bir durum yaratmıştır. Üstelik kusura ilişkin araştırmayı yapma yetkisi Kuruma aittir. Kusur raporunun bulunmaması da Kurumun bir kusurudur. Bu tür durumlarda sigortalı kusurlu gibi gelir bağlanmasının sosyal sigorta hakkının özüne müdahale niteliğinde olduğunu ve bir kimsenin kendi kusuruna dayanarak hak iddia edemeyeceği kuralına aykırı olduğunu düşünmekteyiz.

VII. SONUÇ

Ülkemizde, iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamında bağlanan sürekli iş göremezlik gelirlerinin, bu kişilerin asgari geçimini sağlamaya yetmediği, yeniden çalışmaya istekli oldukları halde bu imkanı bulamayan sigortalıların ciddi geçim kaygısı içinde oldukları göze çarpmaktadır. Sigortalılara iş kazası ve meslek hastalığı sigorta dalından yeterli koruma sağlayabilmek için çalışma yeteneğini %25 ve üzerinde yitirenler bakımından 506 Sayılı Kanunda olduğu gibi bir alt sınır getirilmelidir. Bu aynı zamanda eşitlik ve hukuk güvenliği açısından da gereklidir. 5510 sayılı Kanunun 19'uncu maddesi, sigortalı, başka birinin sürekli bakımına muhtaç ise gelir bağlama oranının % 100 olarak uygulanacağını, Kanunun 55'inci maddesi ise iş kazası veya meslek hastalığı sonucu başka birinin sürekli bakımına muhtaç duruma gelen sigortalıya asgari ücretin %85'nden az gelir bağlanamayacağını hükme bağlamıştır. 506 sayılı Kanunun 20. maddesine göre işlem yapıldığında ise sigortalı başka birinin sürekli bakımına muhtaç ise alacağı gelir % 50 artırılmaktadır. Birinin bakımına muhtaç sigortalılar açısından da 506 sayılı Kanunun daha lehe olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde yapılan ağır kusur tanımında hafif kusurlarda da bulunabilecek unsurlar yer aldığı için derecesine bakılmaksızın her tür kusur uygulamada Kanuna aykırı olarak gelirden indirim yapılmasına neden olmaktadır. Ağır kusurun Kanunda tanımlanması ve kusur raporlarında kusur oranı belirlenirken kusurun ağırlığının da nitelendirilmesi uygun olacaktır. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, Kanunda bu yönde bir düzenleme bulunmadığı halde, kusur oranının bulunmadığı durumlarda gelirin %5 oranında düşürülmesi kuralını getirmiştir. Söz konusu eksikliğin gelirden

⁵⁵ Kusur raporuna göre sigortalı %15 kusurlu olduğunda kusurunun 1/3'ü oranında yani %5 oranında gelirden indirim yapılmaktadır. Gelirden kusur raporu olmadığı gerekçesiyle SSIY m.44/1-c'ye uyarınca yapılan bu %5 oranındaki kesinti, sigortalı %15 kusurlu olsaydı yapılacak kesintiyle aynıdır.

indirime neden olması hem Kanuna hem de bir kimsenin kendi kusuruna dayanarak hak iddia edemeyeceği kuralına aykırıdır. Bu düzenlemenin iptali gerekmektedir. 5510 sayılı Kanununun 19'uncu maddesinde bulunan sürekli tam iş göremezlik halinde sigortalıya, aylık kazancının % 70'i oranında gelir bağlanacağına ilişkin düzenlemenin Kurum tarafından alt sınır olarak kabul edilmemesi nedeniyle bağlanan gelirden ayrıca kusur indirimi yapılmaktadır. Tam iş göremezlik halinde kusur indirimine gidilmemesinin uygun olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ayşe L. AKDENİZ, İşverenin iş kazası ve meslek Hastalığından kaynaklanan Sorumluluğunun Niteliği, İÜHFM, Prof.Dr.Berrin Ergin'e Armağan, C.71,Sayı 2., 2014

Akın, LEVENT, Sosyal Güvenlik Hukukunda Bağımlı Çalışanların Maluliyeti,2007, Yetkin Yayınları

AKIN, Levent, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısının Kişiler Açısından Kapsamında Yeni Gelişmeler, Çalışma ve Toplum Dergisi, Özel Sayı, 2006/1

Alper, YUSUF, Sosyal Sigortalar Hukuku, Güncellenmiş 5. Baskı,2013, Dora Yayıncılık, Bursa

Alper, YUSUF Sosyal Sigortalar Hukuku, 9. Baskı, Dora, Nisan, 2018

Altundiş, MEHMET, Hukuki Güvenlik İlkesi, Yasama Dergisi, Sayı 10,2008

Arıcı, KADİR,Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Gazi Kitapevi, 2015

Aslanköylü, RESUL, Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi, Cilt I, Bilge Yayıncılık,2013, İstanbul

Bilgili, ÖZKAN, Yeni Sosyal Güvenlik Uygulaması, Ankara, 2008, ASMMO Yayınları

Caniklioğlu, NURŞEN, Hastalık ve Sakatlığın Hizmet Akdine Etkisi, Beta Yayıncılık, 2002,İstanbul

Cengiz TÜRKCAN,İş Kazası Meslek Hastalığı Sonucu Sürekli İş Göremezlik Geliri Bağlama İşlemlerinde Bilinmesi Gereken Hususlar; <http://www.ozdogrular.com/content/view/21708/>,Son Erişim 07.05.2022

Çelik,AHMET,Geçici İş Göremezlik Zararları Ve Tedavi Giderleri,Yargıtay Dergisi,1998/1-2

Dilik,SAİT,Sosyal Güvenlik,Ankara,1992

Üvedi, ERDOĞAN, Sigortalı Emeklilik Daire Başkanlığı, <http://sgkreheri.com/haber/1418/>, Son Erişim, 07.05.2022

Eren,FİKRET, Borçlar Hukuku Ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası Ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu,1977,Ankara

Ergin,Hediye,Türk Ve Alman Hukukunda İş Sözleşmesinin Sağlık Nedeniyle Sona Ermesi,Beta,2009,10

Ertan, EMRE,Yaşlılık Aylığı Bağlanması İstemi, Yazılı Başvuru Koşulu ve Sigortalı Lehine Yorum İlkesi, Karar İncelemesi, Çalışma ve Toplum, 2008/4

Bigat,ŞEVKET, GÜNAY, Beden Gücünün Azalmasından Kaynaklanan Tespit Davaları, İstanbul, 2008

Güneş, BAŞAK,İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun İşverene Rücu Hakkı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,2011

Güzel, ALİ, Okur, ALİ RIZA, Caniklioğlu, NURŞEN,(2014), Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Yayıncılık, 2014,İstanbul

Güzel, ALİ, Okur, ALİ RIZA, Caniklioğlu, NURŞEN,(2014), Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta Yayıncılık, 2021,İstanbul

Karadeniz, OĞUZ, Dünya'da Ve Türkiye'de İş Kazaları Ve Meslek Hastalıkları Ve Sosyal Koruma Yetersizliği, Çalışma Ve Toplum,2012,S.34

Kaynak, ZEKİ,Sosyal Sigorta ve Uygulaması, Adalet, Ankara ,2015

Kerimoğlu, HANDE BAHAR, Sosyal Sigortalar Kanunu Açısından Maluliyet Sigortası, Ankara, Yayınlanmamış Doktora Tezi,2004

Korkusuz ,REFİK,Uğur,SUAT,Sosyal Güvenlik Hukuku,6.Baskı,Ekin Yayınları,2018

Özdamar, MURAT ve Çakar, ERDEN,Sosyal Güvenlik Hukukunda Sigortalılara Sürekli İş Göremezlik Geliri Ödenmesi, http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/113malicozum/17_murat_ozdamar.pdf,Son Erişim Tarihi,05.04.2022

Saraç,COŞKUN,Sosyal Sigorta Ödenekleri,İzmir,2005

Sözer, ALİ NAZIM, Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, Beta Yayıncılık, İstanbul,2013

Sözer,Alı NAZIM,Türk Sosyal Hukuku,2018,Beta,İzmir

Sözer, ALİ NAZIM, İşgöremezlik,Meslekte Kazanma Gücünün Kaybı,Çalışma Gücünü Kaybı Kavramları Ve Sakatlık Kavramı İle İlişkileri,Adalet Dergisi, 1984,Sayı, 1

Süzek, SARPER, İş Hukuku, 14. Bası, Beta, Eylül, 2017

Şakar, MÜJDAT, Sosyal Sigorta Uygulamaları, Beta, İstanbul, 2014

Şimşek, NERGİS, SSK ve Bağ-kur'da Emeklilik,2012, Ankara

Tuncay, CAN/Ekmekçi, ÖMER , Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 16. Baskı,2013, Beta Yayıncılık, İstanbul

Tuncay, CAN/Ekmekçi, ÖMER, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 20. Baskı, Beta Yayıncılık, 2019,İstanbul

Tuncay,İş kazası ve İşverenin Sorumluluğu,Giresun Barosu Bülteni,Mayıs,2015

Tunçomağ, KENAN,Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, 4. Baskı, 1988,İstanbul

Türkcan, CENGİZ, İş Kazası Meslek Hastalığı Sonucu Sürekli İş Göremezlik Geliri Bağlama İşlemlerinde Bilinmesi Gereken Hususlar ;<http://www.ozdogrular.com/content/view/21708> Son Erişim Tarihi,05.04.2022

İşgücü Piyasasının Özürlüler Açısından Analizi Özet Rapor, TC Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Özürlü Ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Aralık,2011, Ankara,<https://docplayer.biz.tr/11957234-Ozurlu-ve-yaflil-hizmetleri-genel-mudurlu-u.html>,Erişim Tarihi 02.05.2022

Yargı Kararları

Yargıtay 10. HD. 03.10.2000 T., 5889 E., 5884 K., Son Erişim Tarihi 03.05.2022 ,www.kazanci.com

Yarg 10 HD E. 2000/5889, K. 2000/5884, T. 03.10.2000,Son Erişim Tarihi 03.05.2022,www.kazanci.com

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 2003/11 E.,756 sayılı Kararı, Son Erişim Tarihi 03.05.2022,www.kazanci.com

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 12.10.1986 Tarihli, 1986/4357 Esas ve 1986/4161 sayılı Kararı,Son Erişim Tarihi 03.05.2022,www.kazanci.com

Yarg.21 HD, 26.04.2010 T, 6341/4758, Son Erişim Tarihi 03.05.2022,www.kazanci.com

Yarg.10. HD.,E. 2015/4800,K. 2016/7085,T. 2.5.2016,Son Erişim Tarihi 03.05.2022,www.kazanci.com

Yarg.10.HD.,Esas: 2021/ 1437,Karar: 2021 / 13239,Karar Tarihi: 01.11.2021,Son Erişim Tarihi 03.05.2022,www.kazanci.com

Yarg.HGK 14.10.2009 T, 21-400/432, Son Erişim Tarihi 03.05.2022,www.kazanci.com

Yarg.10. HD.,Esas No: 2021/2546 Karar No: 2021/12311 Karar Tarihi: 14.10.2021, Son Erişim Tarihi 03.05.2022,www.kazanci.com

Yarg.10. HD., Esas No: 2015/23696 Karar No: 2016/9286 Karar Tarihi: 06.06.2016, Son Erişim Tarihi 03.05.2022, www.kazancı.com

Yarg.21. HD., 2008/21054 E., 2010/636 K.sayılı, Karar Tarihi: 26.01.2010, Son Erişim Tarihi 03.05.2022, www.kazancı.com

Yarg.10. HD., Esas: 2021/2531 Karar: 2021, 1914, Karar Tarihi: 11.10.2021, Son Erişim Tarihi 03.05.2022, www.kazancı.com

KISALTMALAR

Bkz :Bakınız

C:Cilt

E:Esas

SK:Sayılı Kanun

SSGSSK:5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

K:Karar

Md:Madde

RG:Resmi Gazete

S :Sayı

SSİY:Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği

Vd:Ve Diğerleri

Yarg:Yargıtay

HGK: Hukuk Genel Kurulu

Y:Yıl